

Oelegemsteenweg 59, Schilde

Een Archeologienota

Auteur:

T. Van Mierlo (veldwerkleider)

Autorisatie:

X. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)

Colofon

VEC Nota 306

Oelegemsteenweg, Schilde, Een archeologienota

Vlaams Erfgoed Centrum bvba

Auteur: T. Van Mierlo

In opdracht van: Vertrouwelijk

Foto's en tekeningen: Vlaams Erfgoed Centrum, tenzij anders vermeld

© Vlaams Erfgoed Centrum bvba, Sint-Michiels, Brugge, november '17

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Vlaams Erfgoed Centrum bvba.

Vlaams Erfgoed Centrum bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek

ISSN 2506-7486

Vlaams Erfgoed Centrum

Ten Briele 14 bus 15

8200 Sint-Michiels, Brugge

Tel + 32 (0)16 39 47 96

info@vlaamserfgoedcentrum.be

www.vlaamserfgoedcentrum.be

Inhoud

1	Verslag van resultaten van het bureauonderzoek	5
1.1	Beschrijvend gedeelte	5
1.1.1	Administratieve gegevens	6
1.1.2	Archeologische voorkennis	7
1.1.3	Huidig gebruik	7
1.1.4	Beschrijving van de geplande werken	9
1.1.5	Juridisch kader	11
1.1.6	Doelstelling en vraagstelling	12
1.2	Assessmentrapport	13
1.2.1	Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden	13
1.2.2	Beschrijving van bekende archeologische waarden	18
1.2.3	Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden	20
1.2.4	Potentieel tot kennisvermeerdering, verwachting en conclusie	29
1.2.5	Samenvatting	30
	Literatuur	32
	Geraadpleegde websites	32
	Lijst van afbeeldingen en tabellen	32
	Bijlage 1 Plannenlijst	
	Bijlage 2 Fotolijst	

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

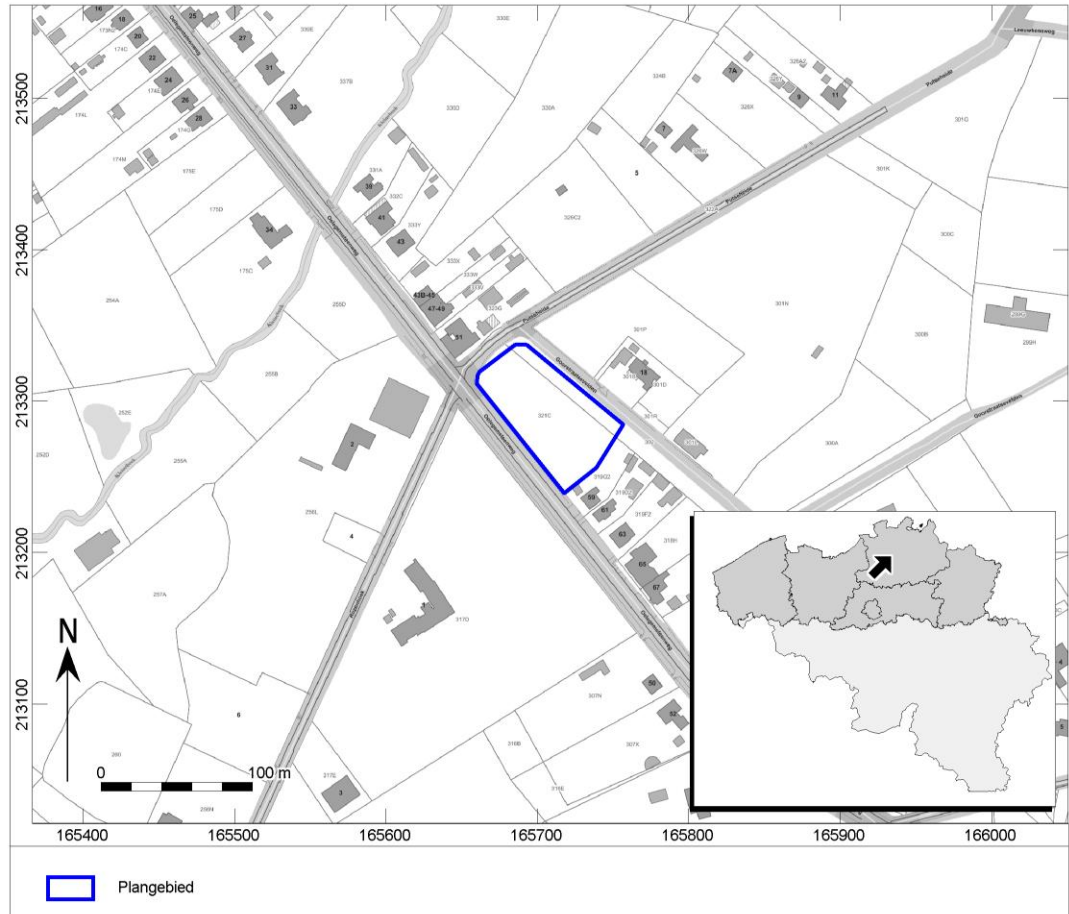
Periode	Tijd in jaren	
Nieuwste tijd:		19 ^e E - heden
Nieuwe tijd:		16 ^e E - 18 ^e E na Chr.
Middeleeuwen:		5 ^e E - 15 ^e E na Chr.
Late Middeleeuwen	13 ^e E - 15 ^e E na Chr.	
Volle Middeleeuwen	10 ^e E - 12 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen C / Karolingische periode	8 ^e E - 9 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen B / Merovingische periode	6 ^e E - 8 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen A / Frankische periode	5 ^e E - 6 ^e E na Chr.	
Romeinse tijd:		57 voor Chr. - 402 na Chr.
IJzertijd:		800 - 57 voor Chr.
Late IJzertijd	250 - 57 voor Chr.	
Midden-IJzertijd	475/450 - 250 voor Chr.	
Vroege IJzertijd	800 - 475/450 voor Chr.	
Bronstijd:		2100/2000 - 800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):		5300 - 2000 voor Chr.
Finaal-Neolithicum	3000 - 2000 voor Chr.	
Laat-Neolithicum	3500 - 3000 voor Chr.	
Midden-Neolithicum	4500 - 3500 voor Chr.	
Vroeg-Neolithicum	5300 - 4800 voor Chr.	
Mesolithicum (Midden-Steentijd):		ca. 9500 - 4000 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):		tot 10 000 voor Chr.

Bron: Onderzoeksbalans Vlaanderen

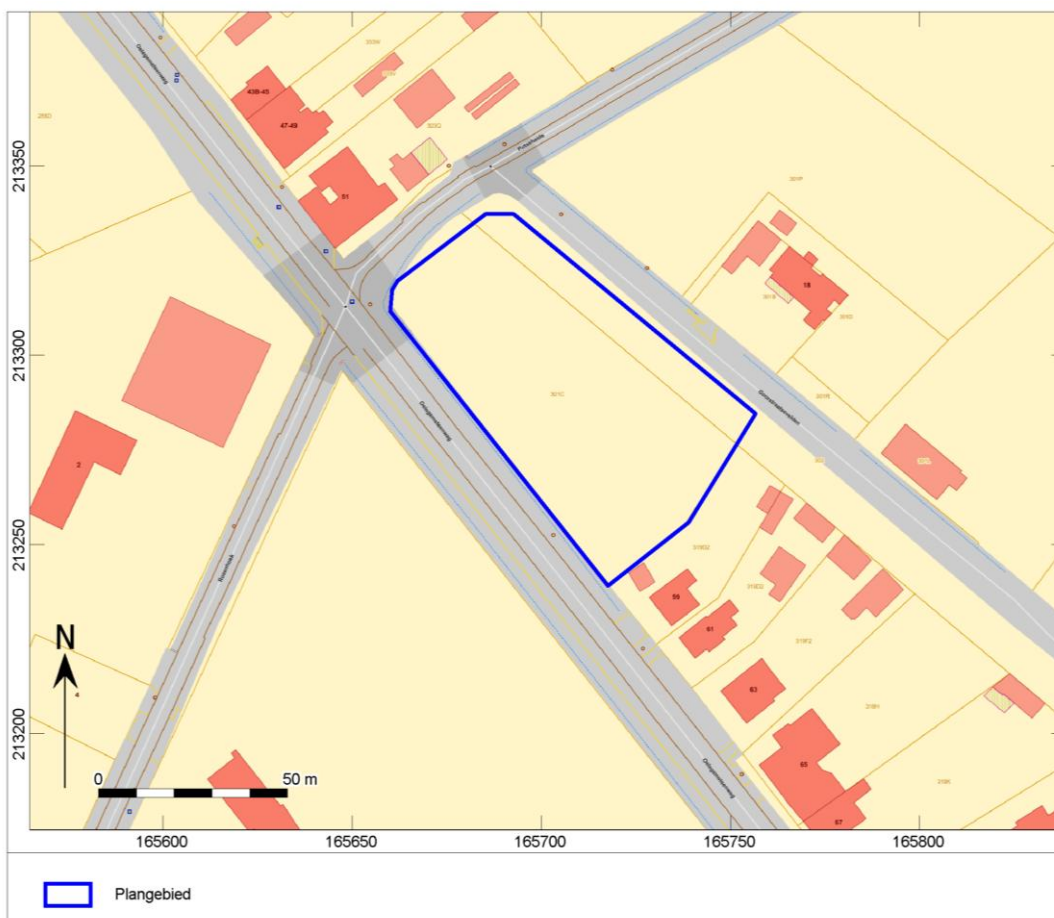
1 Verslag van resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in oktober 2017 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Oelegemsteenweg 59 in Schilde (afb. 1 en 2). De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen verkavelingsplannen.

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

Afb. 2. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein.

1.1.1 Administratieve gegevens

Uitgevoerde fasen binnen archeologienota:	Bureauonderzoek
Aanleiding:	Verkavelingsplannen
Locatie:	Oelegemsteenweg 59
Plaats:	Schilde
Gemeente:	Schilde
Provincie:	Antwerpen
Kadastrale gegevens:	Gemeente Schilde, Afdeling 2, Sectie B, Perceelnummers: 321C en deel 302.
Diepte bodemverstoring	100 cm –mv
Oppervlakte plangebied	4775 m ² / 0,5 ha
Coördinaten (bounding box; Lambertcoördinaten (EPSG:31370))	165.659 / 213.239 165.708 / 213.292 165.757 / 213.343
Projectcode	2017K6

VEC-projectcode:	4191060
Auteur:	T. Van Mierlo (bureauonderzoek, veldwerkleider)
Autorisatie: ¹	X. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)
Begindatum onderzoek:	30 oktober 2017
Einddatum onderzoek:	14 november 2017
Beheer en plaats documentatie:	Vlaams Erfgoed Centrum Ten Briele 14 bus 15 8200 Sint-Michiels, Brugge
Relevante thesaurustermen:	Middeleeuwen, stad, wegen, bureauonderzoek. https://inventaris.onroerenderfgoed.be/thesaurus

In het onderzoeksgebied zijn geen verstoorde zones vastgesteld.

1.1.2 Archeologische voorkennis

Er is geen archeologische voorkennis beschikbaar voor het plangebied.

1.1.3 Huidig gebruik

Het plangebied is ten zuidoosten van het centrum van Schilde gelegen. Het plangebied is volledig dicht bebost met loofbomen (Afb. 3-5).

Afb. 3. Foto 2 gemaakt ten zuidoosten van het plangebied.

¹ Xander Alma is een werknemer bij ADC ArcheoProjecten BV. ADC ArcheoProjecten voert onderzoek in onderaanneming uit voor het Vlaams Erfgoed Centrum.

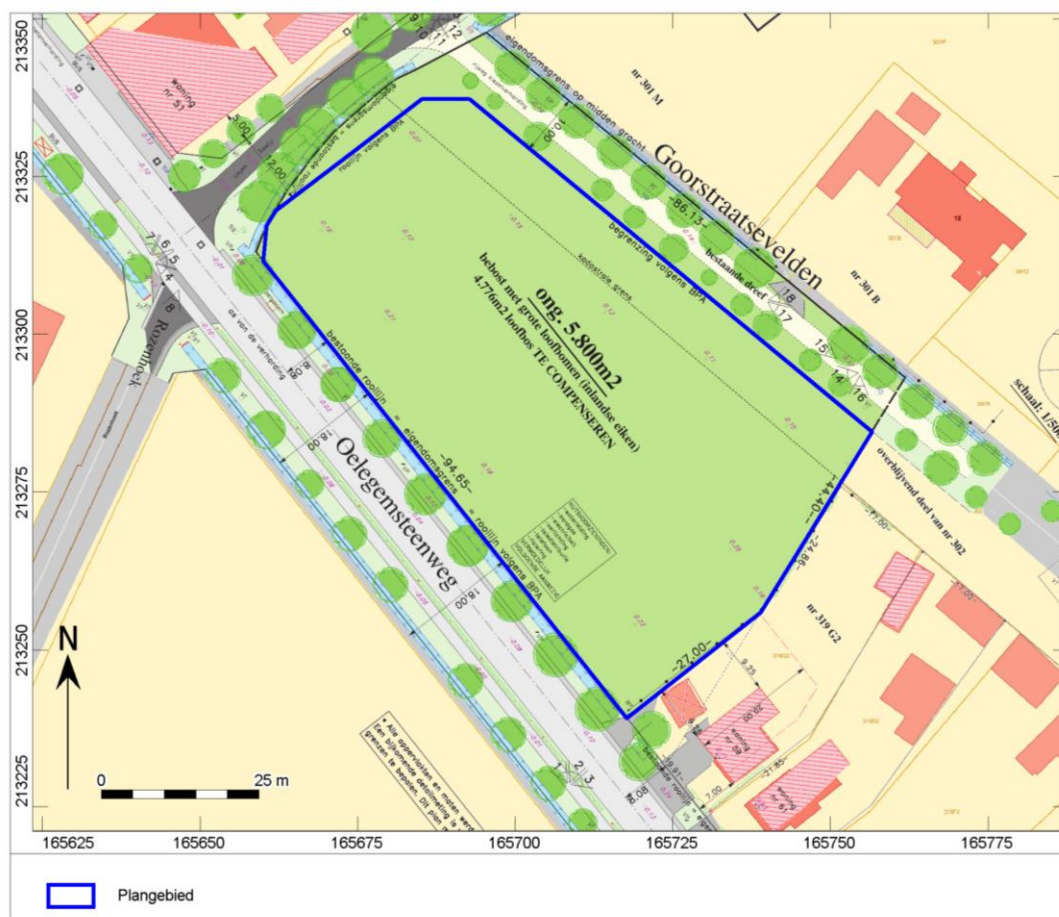

Afb. 4. Foto 5 genomen ten noordwesten van het plangebied.

Afb. 5. Foto 11 genomen ten noorden van het plangebied.

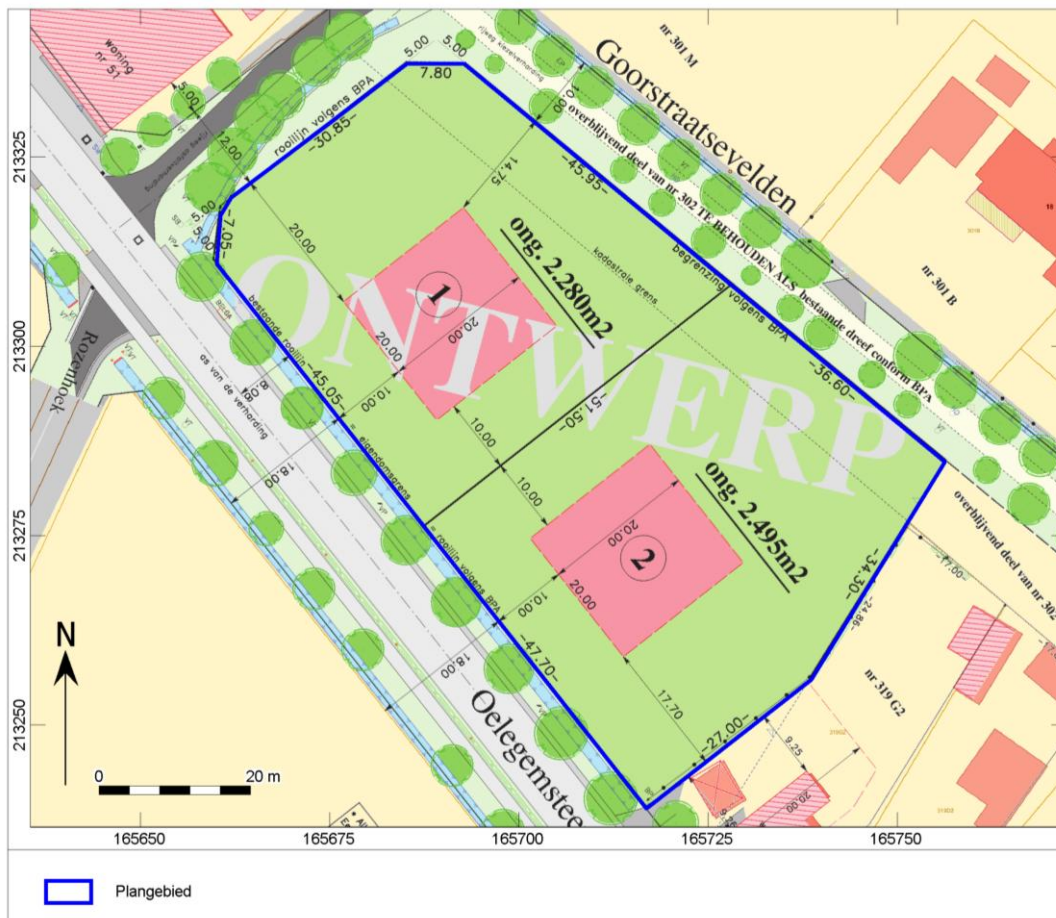
Rondom het plangebied zijn drie wegen, Oelegemsteenweg, Putsheide en Goorstraatsevelen, gelegen. Een aantal alleenstaande huizen omgeven het plangebied.

Afb. 6. De bestaande situatie van het plangebied.

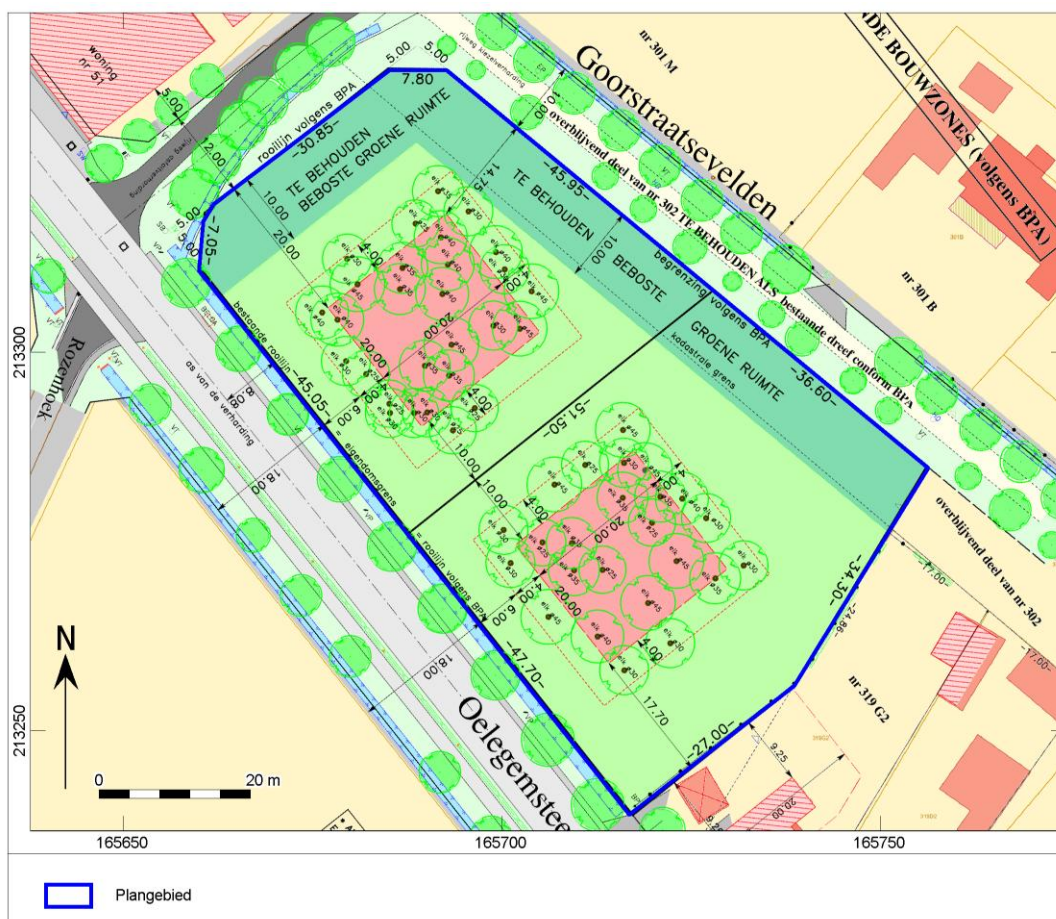
1.1.4 Beschrijving van de geplande werken

Binnen het plangebied wordt een verkaveling van twee kavels gepland. Deze kavels hebben een oppervlakte van 2280m² en 2495m². Binnen deze twee kavels wordt een maximale bouwzone van 20m op 20m (400m²) per kavel voorzien. De woningen mogen onderkelderde worden. Er is per kavel een inrit in waterdoorlaatbaar materiaal mogelijk per kavel. Er mogen geen bijgebouwen geplaatst worden. De riolering zal aangesloten worden aan de aanwezige riolering in de Oelegemsteenweg.

Afb. 7. Overzicht van de geplande werken.

Ook zijn er strikte oppervlaktecriteria voor het ontbossen van het gebied opgelegd. Verder is er een maximale zone van 4m rondom de bouwzone waarin mogelijk een kapvergunning onder voorwaarde kan bekomen worden (Afb. 8). Als gevolg van deze beperking mag er binnen elke kavel maximaal 784m² ontbost worden voor de bouwzone en aanleg inrit. In totaal zou over het gehele plangebied een oppervlakte van 1568m² verstoord kunnen worden. De oppervlakte van de mogelijke inrit is hier niet inbegrepen.

Afb. 8. Plan met aanduiding van de zones waarin mogelijk kapvergunning onder voorwaarde kan bekomen worden.

De consequentie van de voorgenen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

1.1.5 Juridisch kader

Artikel 5.4.2. (01/06/2016- 22/02/2017)

Een bekrachtigde archeologienota zoals vermeld in artikel 5.4.8 wordt bij de aanvraag van een verkavelingsvergunning toegevoegd in volgende situaties:

- 1° aanvragen met betrekking tot percelen die gelegen zijn in een voorlopig of definitief beschermde archeologische site;
- 2° aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt en waarbij de betrokken percelen geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones;
- 3° aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones, liggen.

Voor de toepassing van het eerste lid, 2° en 3°, op terreinen zonder kadastraal nummer geldt de totale oppervlakte van de werf van de te vergunnen verkaveling.

De aanvrager van een verkavelingsvergunning wordt van die verplichting vrijgesteld indien de aanvraag betrekking heeft op een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt, zoals vastgesteld door de Vlaamse Regering.

De aanvrager van een verkavelingsvergunning kan een archeologienota indienen die in het kader van een vorige vergunningaanvraag is bekrachtigd, als de verkavelingsvergunning betrekking heeft op dezelfde percelen en als de ingreep in de bodem van de te vergunnen werken overeenkomt met de ingreep in de bodem van de werken omschreven in de bekrachtigde archeologienota.

De archeologienota werd vervaardigd naar aanleiding van een aanvraag voor een verkavelingsvergunning. Op basis van de ligging van het plangebied geheel in nog niet vastgestelde zone, geldt een verplichting voor het opstellen van een archeologienota bij een gezamenlijke perceeloppervlak groter of gelijk aan 3000 m². Aangezien de percelen in het te ontwikkelen gebied in totaal een oppervlakte van 4775 m² beslaan, en daarmee de maximale onderzoeksgrenzen worden overschreden, dient de initiatiefnemer een bekrachtigde archeologienota te laten opmaken.²

Het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied dient te gebeuren op grond van de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetector (versie 2.0). Het doel van de Code is om als een minimale standaard te dienen voor de kwaliteit van archeologisch onderzoek en het gebruik van metaaldetectoren in Vlaanderen.³

De eventuele vondsten en bijhorende documentatie die tijdens het archeologisch onderzoek worden verzameld, zullen voorlopig worden bewaard bij Vlaams Erfgoed Centrum bvba. Na afronding van het totale onderzoek zullen de vondsten en data worden overgedragen.

1.1.6 Doelstelling en vraagstelling

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Worden mogelijk archeologische resten bedreigd door de geplande werkzaamheden?

Het bureauonderzoek vormt binnen de archeologienota de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van het bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting. Daarbij worden onder andere de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), relevante historische kaarten en informatiebronnen omtrent de ondergrond gebruikt.

De beschrijving van de historische, archeologische en aardwetenschappelijke informatie is gebaseerd op het volgende bronmateriaal:

Aardkundige gegevens:

- Tertiaire kaart
- Quartairgeologische kaart 1:50.000
- Geomorfologische kaart
- Bodemkaart 1:50.000
- Bodemgebruikskaart
- Bodembedekkingskaart
- Erosiekaart
- Hoogteverloopkaarten
- Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen
- Profielbeschrijvingen opgesteld bij opmaak van de bodemkaart

Archeologische gegevens:

² <https://geo.onroerenderfgoed.be>

³ Agentschap Onroerend Erfgoed, 2016

- Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

Historische gegevens:

- Kadasterplan
- Ferraris kaarten uit 1771-1778
- Atlas der buurtwegen 1840-1850
- Vandermaelenkaart 1846-1854
- Topografische kaart
- Luchtfoto's 1971-2015

Externe partijen:

- Input Onroerend Erfgoed
- Regio-experts
- Literatuur
- Gemeente
- Amateurarcheologen en heemkundekringen
- Iconografische bronnen
- Toponymie
- Huidige gebruikers

1.2 Assessmentrapport

1.2.1 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

Het onderzoeksgebied kenmerkt zich aardwetenschappelijk als volgt:

Bron	Informatie
Tertiaire kaart ⁴	Formatie van Lillo
Quartaairgeologische kaart 1:50.000 (afb. 10) ⁵	Profieltype 1: - Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en het centrale gedeelte van Vlaanderen (ELPw) en/of Hellingsafzettingen van het Quartair (HQ)
Geomorfologie ⁶	Depressie van de Schijns-Nete (Zuiderkempen)
Bodemkaart 1:50.000 ⁷	Zbm(g) Droge zandbodem met dikke antropogene humus A horizont w-Zdg3 Matig natte zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont
Reeds verrichte boringen ⁸	Er zijn geen boringen in de omgeving van het plangebied die kunnen bijdragen aan de archeologische verwachting.
Hoogtekaart ⁹	8,6 tot 9,6m TAW
Bodemerose ¹⁰	zeer weinig erosiegevoelig
Bodemgebruikkaart ¹¹	Loofbos, andere bebouwing

⁴ Schiltz, M., N. Vandenberghe & F. Gullentops, 1993.

⁵ Goolaerts, S. & K. Beerten, 2006.

⁶ Goolaerts, S. & K. Beerten, 2006.

⁷ <http://www.geopunt.be/kaart>.

⁸ <http://www.geopunt.be/kaart>.

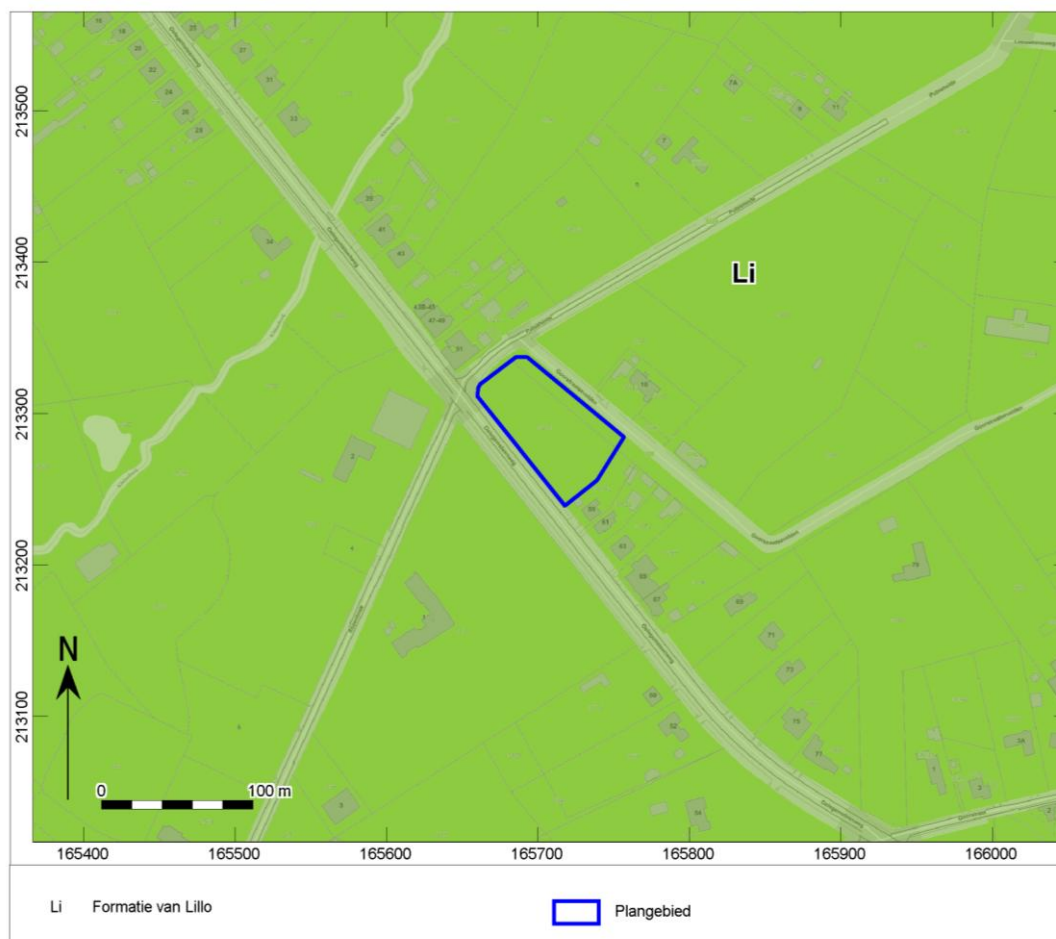
⁹ <http://www.geopunt.be/kaart>.

¹⁰ <http://www.geopunt.be/kaart>.

¹¹ <http://www.geopunt.be/kaart>.

Bron	Informatie
Bodembedekkingskaart ¹²	Bomen

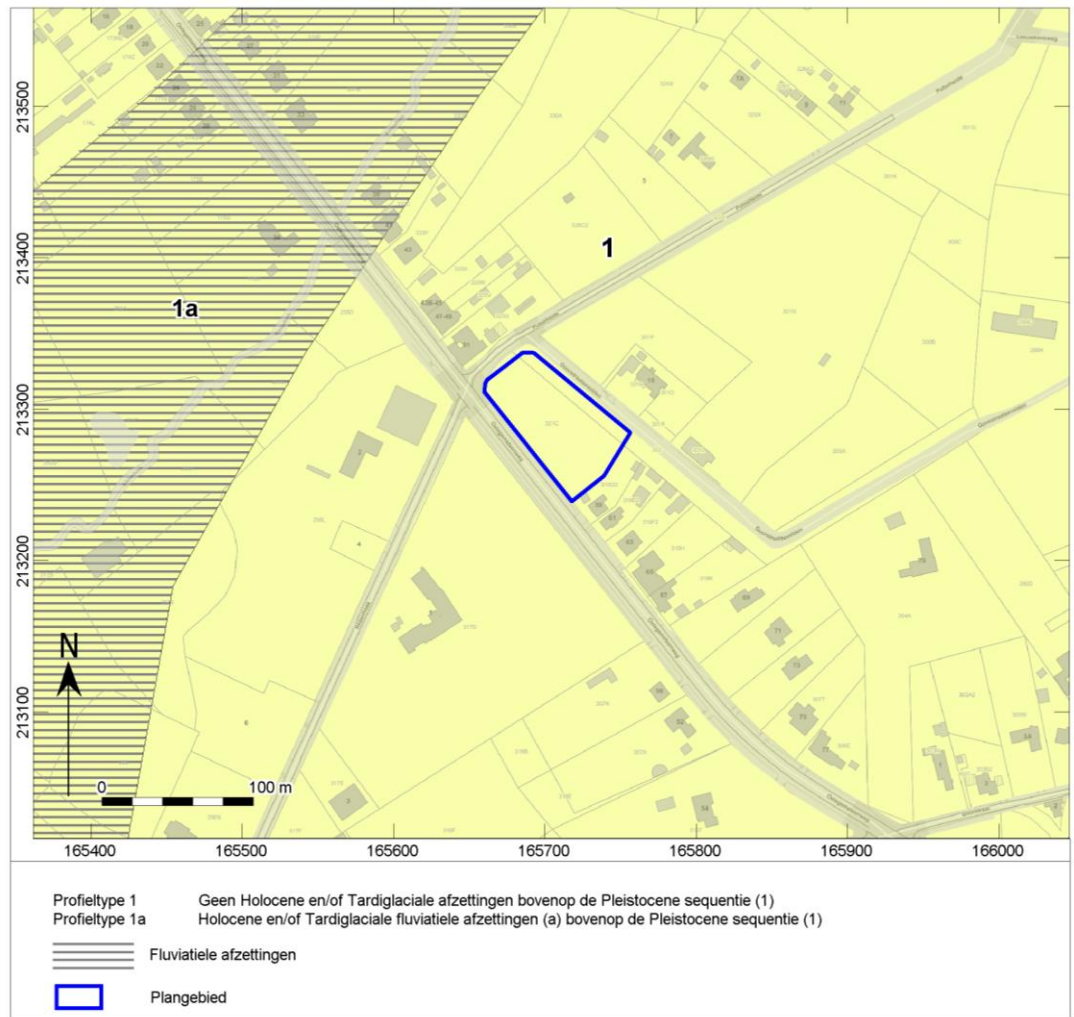
Binnen het plangebied kunnen de tertiaire afzettingen van de Zanden van Lillo teruggevonden worden. Deze zanden, gedateerd uit het Pliocene, worden gekenmerkt als groene tot grijsbruine, licht glauconiethoudende fijne zanden. Het kleigehalte varieert. De tertiaire afzettingen, ook gelegen binnen het plangebied, hebben een schelpenzone aan de basis van deze zanden.

Afb. 9. Locatiekaart van het plangebied op de Tertiaire kaart.

Bovenop de tertiaire afzettingen werden quartaire afzettingen afgezet behorende tot de formatie van Wildert. Deze eolische afzetting bestaat uit geel, geelgrijs vrij goed gesorteerd zwaklemig kwartshoudend zand. Sporadisch zijn deze dekzanden grindhoudend als gevolg van de cryoturbatie van onderliggende grindrijke afzettingen. Soms wordt eveneens een keienlaag aangetroffen aan de basis. Eveneens komt het voor dat er een bijmenging van glauconiet aangetroffen wordt. Deze afzettingen dateren van het Pleni-Weichsel meer bepaald het Brabantiaan.

¹² <http://www.geopunt.be/kaart>.

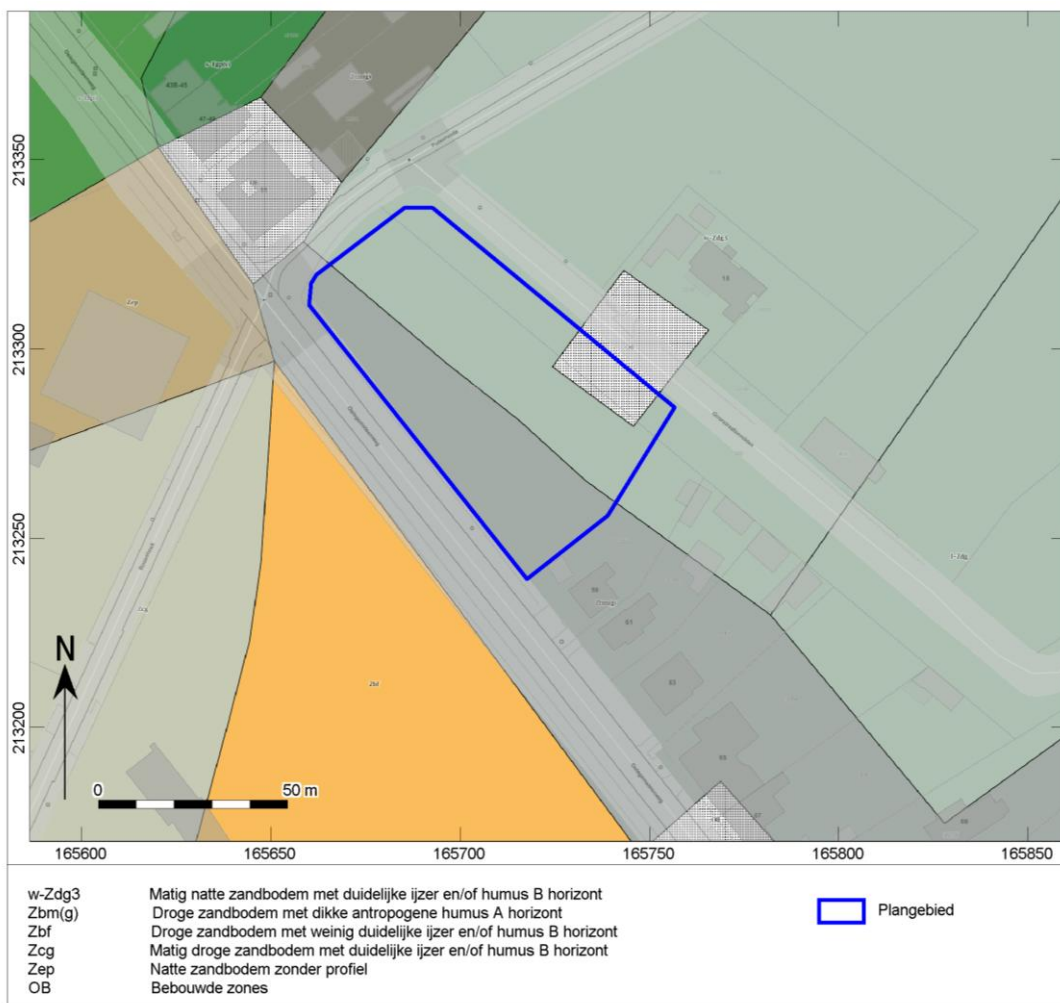

Afb. 10. Locatiekaart van het plangebied op de Quartairgeologische kaart.

Het plangebied kan opgedeeld worden in drie bodemtypes namelijk Zbm(g), w-Zdg3 en OB. De OB-bodem wordt gekarakteriseerd als een bodem die reeds verstoord is door menselijke activiteit. Op deze plaats is het niet mogelijk om de bodem verder te karteren. Mogelijk komt op deze plaats eveneens bodemtype w-Zdg3 voor.

Bodemtype w-Zdg3 is een matig natte zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont. Dit bodemtype, wanneer in gebruik als bos, heeft een dunne en heterogene bovengrond en geen Ap-horizont. Tussen de 40-60 cm treden er roestverschijnselen op. Wanneer de bodem glauconiethoudend is, zijn de roestverschijnselen minder duidelijk en tonen ze als bruinachtige diffuse vlekken op de olijfgroenachtige basiskleur. De podzol B is duidelijk ontwikkeld bij dit bodemtype. Het heeft een donkergrijze tot zwart humusaanrijking waaronder veelal een bruinere aanrijking. In de zomer hebben de bodems een gunstige waterhuishouding, in de winter zijn ze te nat.

Bodemtype Zbm(g) wordt beschreven als een droge zandbodem met dikke antropogene humus A horizont. Deze bodems bevatten een plaggendek waaronder een begraven profiel voorkomt. Meestal is dit een Podzol of een verbrokkeld textuur B. De roestverschijnselen beginnen tussen 90 en 120 cm. Deze bodems worden overwegend als akkerland gebruikt, welke slechts een beperkte teeltkeuze toelaat. Sommige gronden werden bebost met naalddhout of loofhout. Mogelijk is dit gebeurd binnen het plangebied.

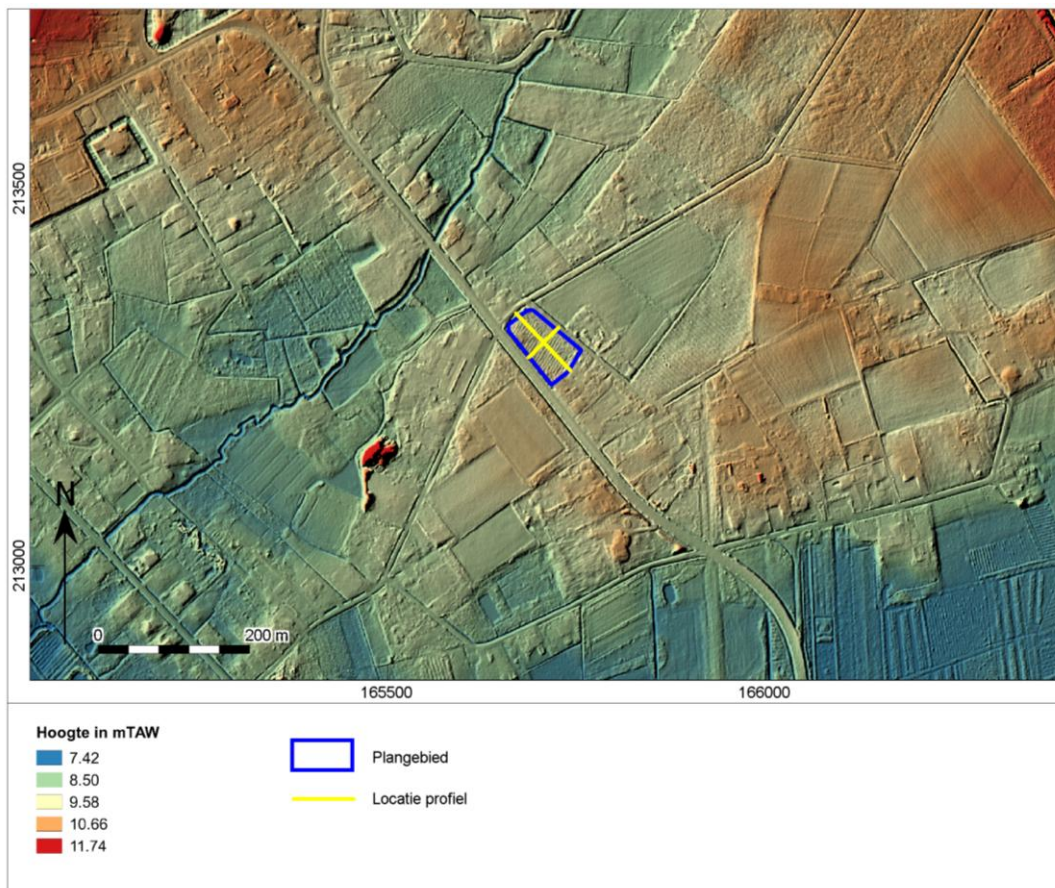
Afb. 11. Het plangebied op de bodemkaart.

Het DTM toont kleine hoogteverschillen van circa 10cm aan binnen het plangebied. Deze hoogteverschillen zijn te wijten aan de aanplanting van de bomen die momenteel het plangebied in gebruik nemen. Rondom het plangebied kunnen grachten aangetroffen worden. Ook deze worden aangetoond op het hoogteprofiel. De grachten hebben een diepte van circa 60cm tot 100cm.

Het plangebied is gelegen in het overgangsgebied tussen het hogere gelegen gebied en het laagste gelegen gebied. Het hoogst gelegen gebied in de omgeving is het centrum van Schilde en het ten noordoosten gelegen gebied. Ten zuiden van het plangebied is het laagst gelegen gebied te situeren. Ook is ten noordwesten van het plangebied een rivier te gelegen.

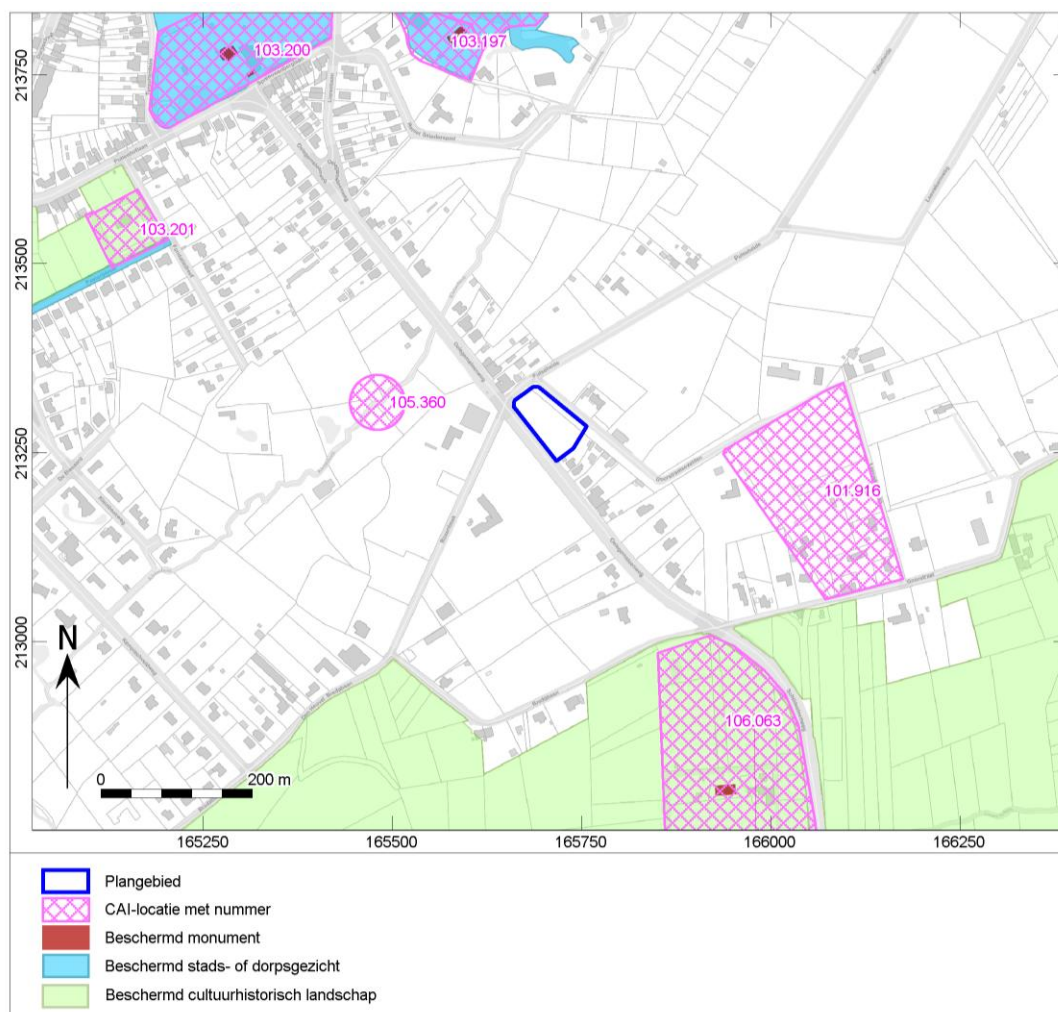
Afb. 12. Het plangebied op het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen (DTM), inclusief profiel hoogteverloop.

Afb. 13. Het plangebied op het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen (DTM).

1.2.2 Beschrijving van bekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied zijn in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed de volgende archeologische waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (afb. 14):

Afb. 14. Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.

CAI nummer	Afstand t.o.v. plangebied	Datering	Omschrijving
101916	Circa 200m	18 ^{de} eeuw	Site met walgracht
103197	Circa 420m	Late Middeleeuwen – 15 ^{de} eeuw	Hoeve Spreeuwenborg
103200	Circa 500m	Late Middeleeuwen 17 ^{de} eeuw	Laathof en abstkamer Lusthof
103201	Circa 520m	17 ^{de} eeuw	Pastorij
105360	Circa 160m	Neolithicum	Lithisch materiaal
106063	Circa 320m	18 ^{de} eeuw	Textielnijverheid – blekerij omgevormd tot bewoning na 1834

In het onderzoeksgebied zijn op basis van de CAI meerdere archeologische meldingen bekend. Deze CAI-locaties melden echter geen archeologische onderzoeken in de omgeving maar historisch onderzoek op

basis van historisch kaartmateriaal. Op basis van deze meldingen kan gesteld worden dat vanaf de Late Middeleeuwen het gebied in ontwikkeling was.

Ten westen van het plangebied is een toevalsvondst geregistreerd uit het Neolithicum. Er is echter geen context geregistreerd voor deze vondst. Mogelijk toont deze dat er archeologische resten van Neolithicum in de omgeving van het plangebied alsook in het plangebied kunnen voorkomen.

1.2.3 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

Historische situatie

Het plangebied is gelegen ten zuidoosten van het dorpscentrum van Schilde. Schilde hoorde tot het markgraafschap Antwerpen. In 1106 werd dit markgraafschap toegevoegd bij het hertogdom Brabant. Daarna werd Schilde ingedeeld bij het kwartier van het Land van Rijen. De oudste vermelding van Schilde was in een oorkonde van de abdij van Tongerlo in 1183 onder de naam "Schinla". De vermelding dat Schilde ontstaan was circa 1000.

In de eerste helft van de 12de eeuw schonken de hertogen van Brabant, goederen te Schilde aan de familie van Crainhem (Kraainem). Zeger van Craynem schonk in 1185 aan de abdij van Affligem 1/5 van de Villa van Schilde. Tot 1559 behoorde Schilde tot het bisdom Kamerijk. Tijdens de periode 1582-1583 werden er vele huizen vernield. Vanaf 1559 behoorde de parochie tot het bisdom Antwerpen. De goederen van Schilde waren in 1679 verkocht aan het Seminarie van Antwerpen. Tijdens de Spaanse Successieoorlog (1701) werd een verdedigingslijn aangelegd in opdracht van Lodewijk XIV. Deze verdedigingslijn, de linnekens, werd aangelegd aan de zuidgrens van Schilde langs de Schijn. In 1703 sloegen de Fransen hun kamp op in het uiterste noorden van Schilde. Dit kamp had eveneens veldschansen en wallen. Van deze bleef een aarden veldschans bewaard. In 1745 werd de baan Antwerpen-Turnhout rechtgetrokken. In 1746 (14 juni) had een veldslag, Convooislag, plaats tussen de Fransen en Oostenrijkers in Schilde-Brecht.

In 1801 behoorde Schilde tot het aartsbisdom Mechelen. In 1910 werd in het oosten van de gemeente het Fort van 's Gravenwezel en een schans gerealiseerd die in 1939 verbonden werden met de antitankgracht. Vanaf 1962 behoorde het terug bij het bisdom Antwerpen. In de 20ste eeuw evolueerde Schilde van een nederzetting bij de Schijn naar een straatdorp langs de Turnhoutsebaan. Het karakter van de dorpskern werd tijdens deze periode sterk gewijzigd door de aanleg en rechtekking van wegen. In 1960 ging het gedeelte rondom de kerk verloren door de aanleg van het huidige Kerkplein.¹³

Bouwhistorische schets

Er zijn geen bouwhistorische elementen die bijdragen aan de kennisvermeerdering van het plangebied.

Historische kaarten

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Ferraris kaarten ¹⁴	1771-1778	Hieruit blijkt dat het plangebied in gebruik is als bos. Verder is het gelegen aan twee wegen in het westen en het oosten van het plangebied.
Atlas der buurtwegen ¹⁵	Ca. 1840-1850	Hierop valt af te lezen dat het plangebied onbebouwd is en gelegen op één perceel. het plangebied is in gebruik als bosgebied en wordt omgeven door drie wegen. In het noordoosten is het plangebied eveneens gelegen op een weg.

¹³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120700>

¹⁴ Ferraris 1771-1778.

¹⁵ onbekend 1840-1850.

Bron	Jaartal	Historische situatie
Vandermaelen kaarten ¹⁶	1846-1854	Op deze kaart is eveneens te zien dat het plangebied onbebouwd is en omgeven door drie wegen. Het plangebied is in gebruik door den. De s van sapin (den) duidt het aangegeven gebruik aan.
Topografische kaart ¹⁷	1873	De topografische kaart daterend van 1873 toont dat het plangebied eveneens in gebruik is als bos. Rondom het plangebied zijn verschillende wegen gelegen, zoals de Oeilegemsteenweg ten westen van het plangebied. Doorheen het plangebied is een hoogtelijn te situeren waardoor gesteld kan worden dat het zuidoostelijke gedeelte van het plangebied hoger gelegen is als het noordwestelijke gedeelte.
Topografische kaart ¹⁸	1939	De topografische kaart van 1939 toont geen verschil met bovenstaande topografische kaart.
Luchtfoto ¹⁹	1971	De luchtfoto van 1971 toont dat het plangebied onbebouwd is en in gebruik als bos. Rondom het plangebied zijn drie wegen gelegen.
Luchtfoto ²⁰	1979-1990	Op de luchtfoto van 1979-1990 is te zien dat het plangebied dicht bebost is. Ten zuidwesten en ten westen van het plangebied zijn eveneens beboste gebieden gelegen. Ten zuidoosten en ten noordwesten zijn alleenstaande gebouwen gelegen met tuinzone. Ten noorden zijn grasvelden te situeren.
Luchtfoto ²¹	2013-2015	De luchtfoto van 2013-2015 toont dat het plangebied bebost is.

De Ferrariskaarten (Carte de Ferraris) zijn een verzameling van 275 gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Zij kwamen tussen 1771 en 1778 tot stand onder leiding van Joseph de Ferraris, generaal bij de Oostenrijkse artillerie, veldmaarschalk in de Oostenrijkse Nederlanden. Het is de eerste systematische en grootschalige kartering, zowel in “België” als in heel West-Europa.²² Hieruit blijkt dat het plangebied in gebruik is als bos. Verder is het gelegen aan twee wegen in het westen en het oosten van het plangebied. Ten noordwesten van het plangebied is een rivier te situeren. Ten noordoosten van het plangebied is heide te zien. Rondom de rivier zijn alluviale vlaktes gelegen. Verder weg van het plangebied is akkerland te situeren.

¹⁶ Vandermaelen 1846-1854.

¹⁷ www.cartesius.be

¹⁸ www.cartesius.be

¹⁹ <http://www.geopunt.be/kaart>.

²⁰ <http://www.geopunt.be/kaart>.

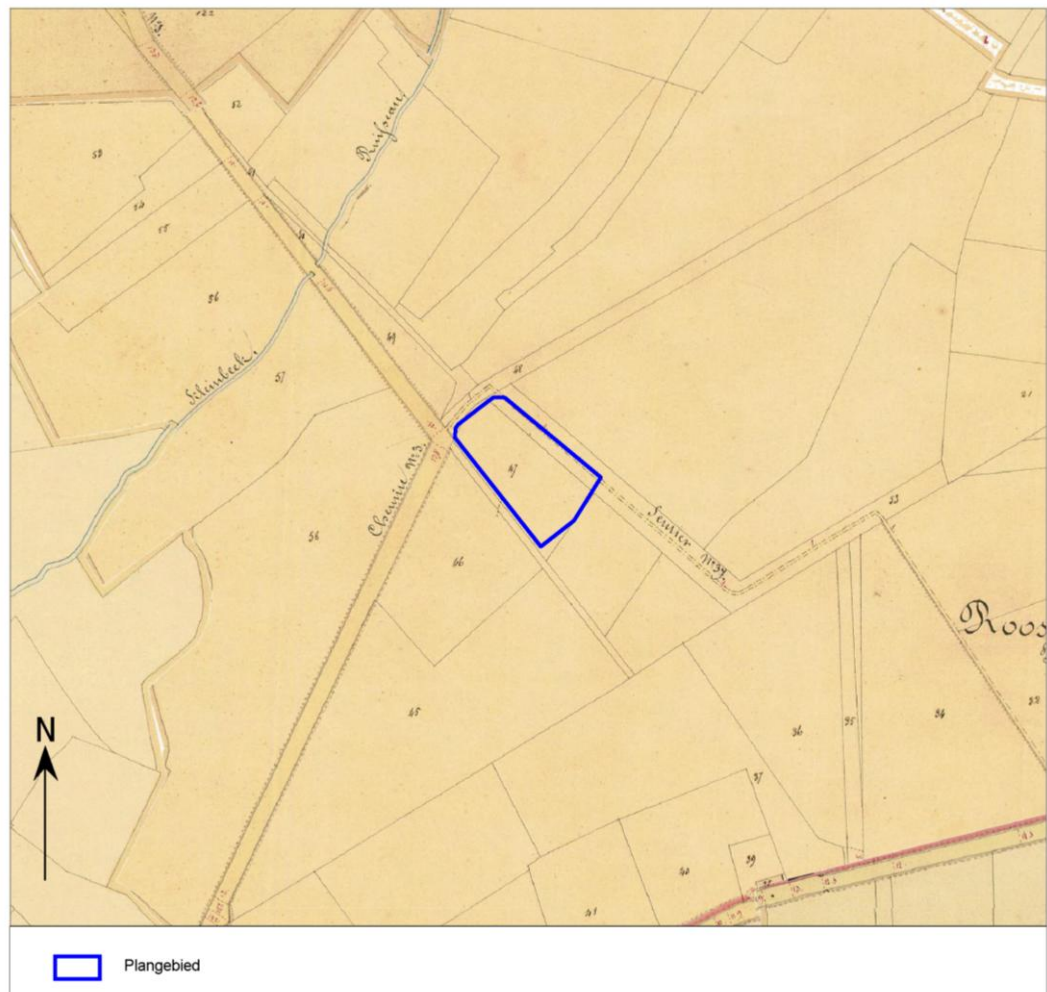
²¹ <http://www.geopunt.be/kaart>.

²² <http://nl.wikipedia.org/wiki/Ferrariskaarten>.

Afb. 15. Het plangebied op de Ferraris kaart.

Circa 60 jaar later werd de Atlas der Buurtwegen uitgegeven (afb. 16). Dit is een verzameling van boeken met overzichts- en detailplannen, daterend van rond 1840. Hierop valt af te lezen dat het plangebied onbebouwd is en gelegen op één perceel. Het plangebied is in gebruik als bosgebied en wordt omgeven door drie wegen. In het noordoosten is het plangebied eveneens gelegen op een weg. Ten noordwesten is een beek te situeren. Ten zuiden van het plangebied is een gemeentegrens te zien.

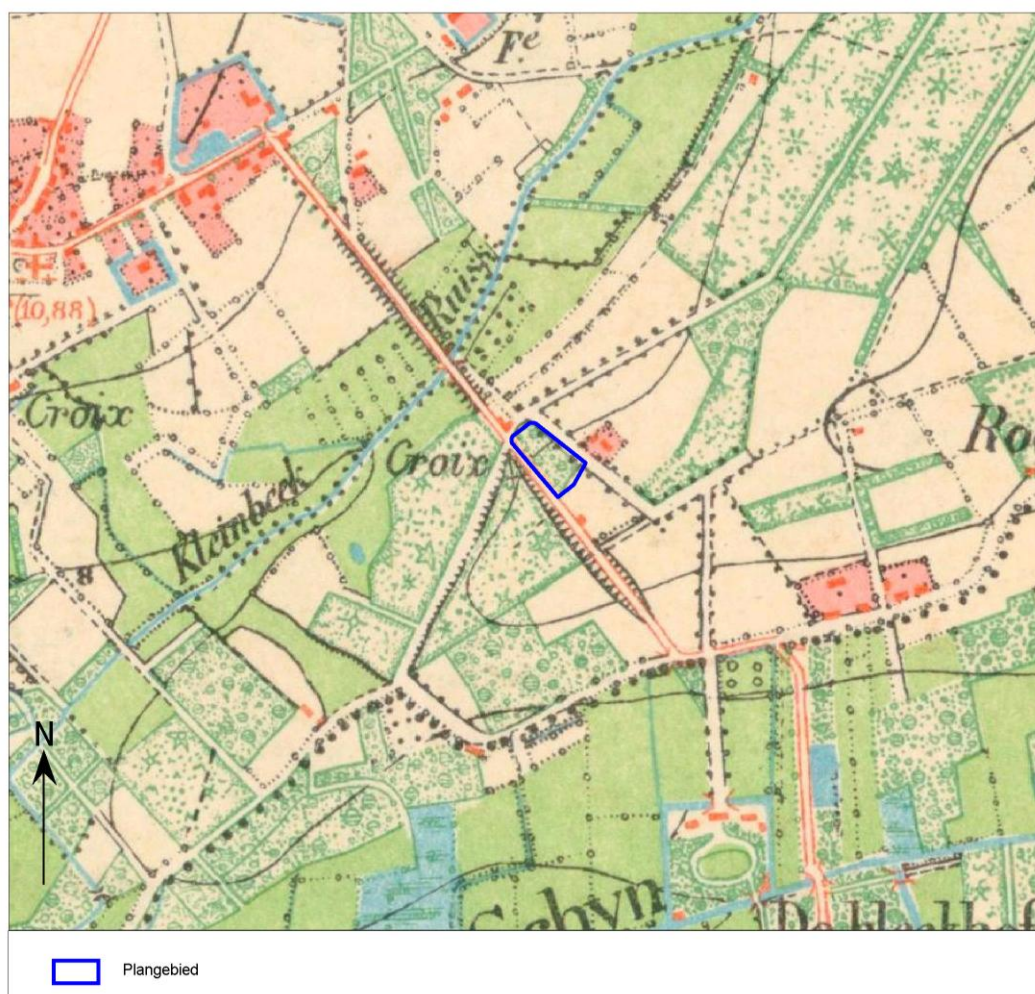
Afb. 16. Het plangebied op de Atlas der Buurtwegen.

Een zestal jaar later zijn de Vandermaelenkaarten samengesteld. Dit is een verzameling historische kaarten gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). Zijn "*Carte topographique de la Belgique*" is gemaakt tussen 1846 en 1854 op 250 folio's op schaal 1: 20.000. Op deze kaart is eveneens te zien dat het plangebied onbebouwd is en omgeven door drie wegen. Het plangebied is in gebruik door den. De s van *sapin* (den) duidt het aangegeven gebruik aan. Ten zuiden van het plangebied is de gemeentegrens gelegen. Ten noordwesten van het plangebied is de beek te situeren.

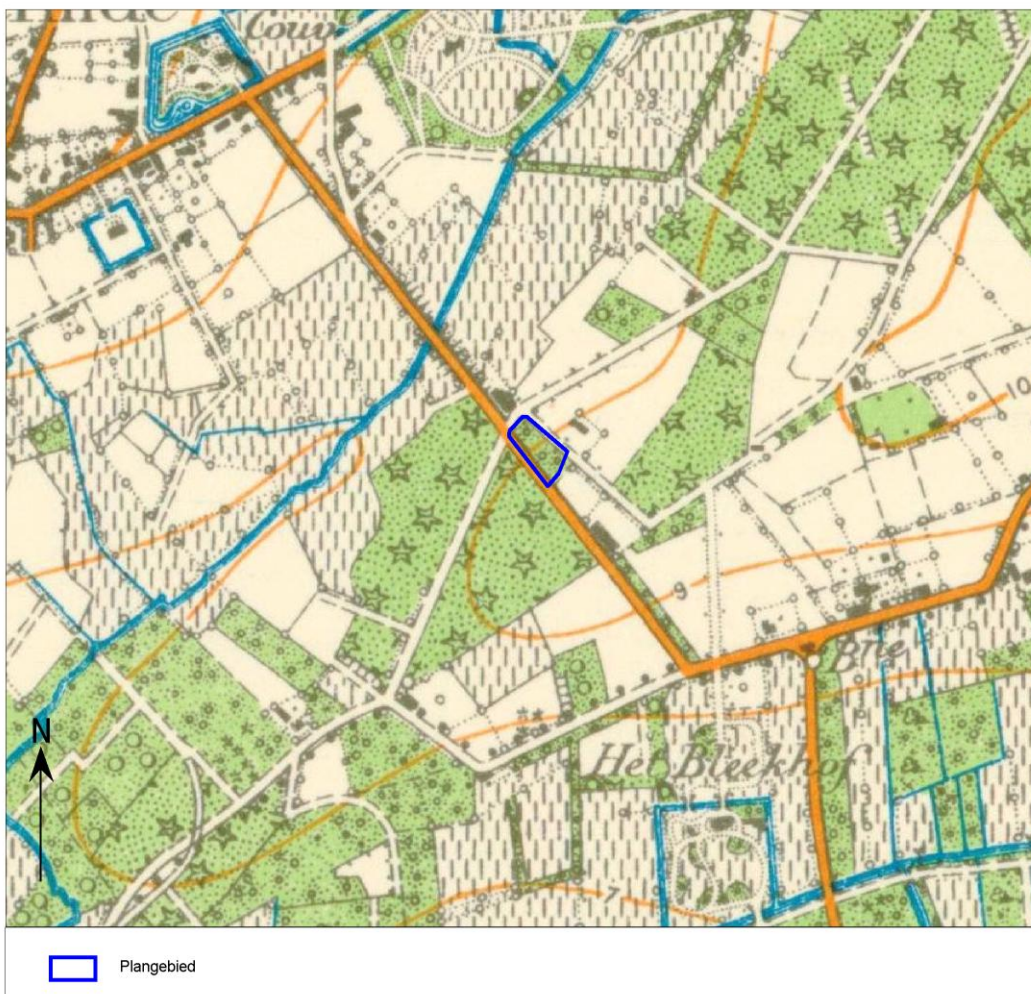
Afb. 17. Het plangebied op de Vandermaelenkaarten.

De topografische kaart daterend van 1873 toont dat het plangebied eveneens in gebruik is als bos. Rondom het plangebied zijn verschillende wegen gelegen, zoals de Oelegemsteenweg ten westen van het plangebied. Doorheen het plangebied is een hoogtelijn te situeren waardoor gesteld kan worden dat het zuidoostelijke gedeelte van het plangebied hoger gelegen is als het noordwestelijke gedeelte. Ten noordwesten van het plangebied is de Kleinbeek gelegen die reeds te zien was op vorige historische kaarten. Ten noordoosten is een gebouw te situeren. Verder wordt het plangebied omgeven door bossen en akker- of weiland.

Afb. 18. Het plangebied op de Topografische kaart van 1873.

De topografische kaart van 1939 toont geen verschil met bovenstaande topografische kaart. Het plangebied is onbebouwd, bebost en gelegen tussen drie wegen waarvan de westelijke de Oelegemsteenweg is. Doorheen het plangebied is een hoogtelijn gelegen.

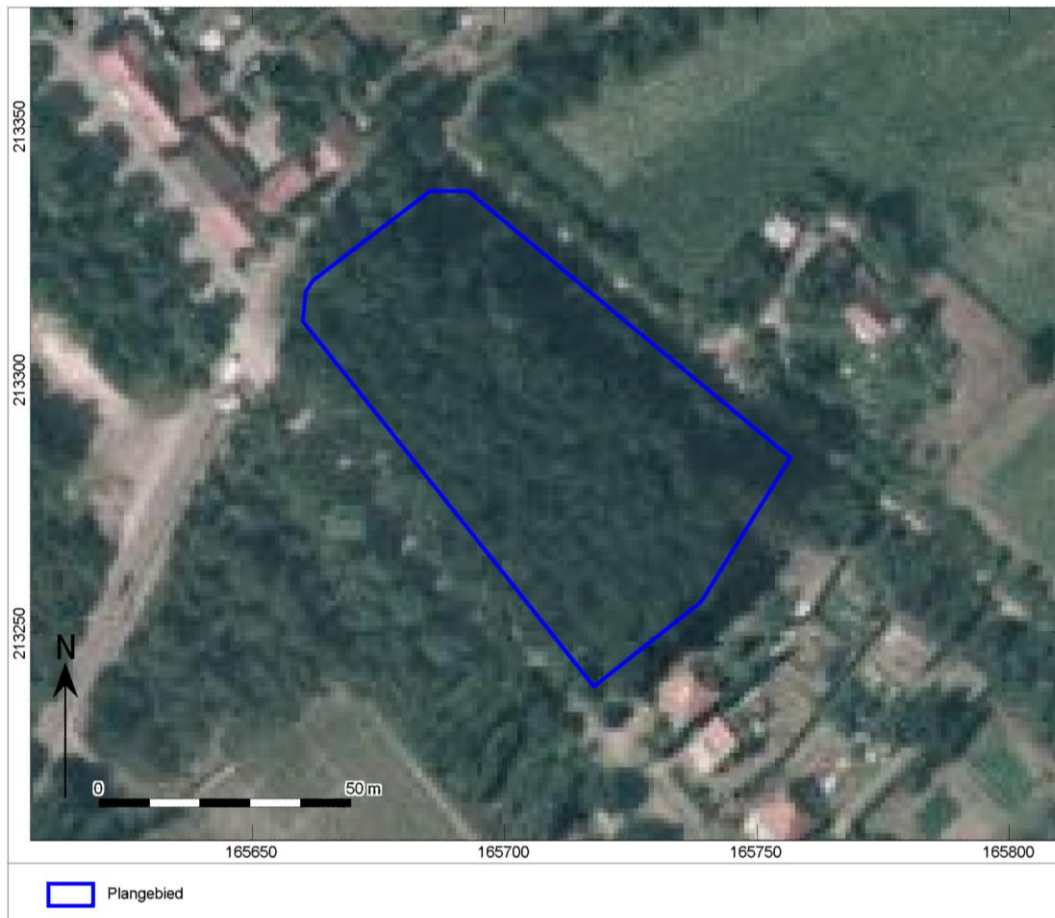
Afb. 19. Het plangebied op de Topografische kaart van 1939.

De luchtfoto van 1971 toont dat het plangebied onbebouwd is en in gebruik als bos. Rondom het plangebied zijn drie wegen gelegen. Ten zuidwesten van het plangebied is de Oelegemsteenweg gelegen. Rondom het plangebied zijn verschillende alleenstaande huizen te situeren.

Afb. 20. Het plangebied op de Luchtfoto 1971.

Op de luchtfoto van 1979-1990 is te zien dat het plangebied dicht bebost is. Ten zuidwesten en ten westen van het plangebied zijn eveneens beboste gebieden gelegen. Ten zuidoosten en ten noordwesten zijn alleenstaande gebouwen gelegen met tuinzone. Ten noorden zijn grasvelden te situeren.

Afb. 21. Het plangebied op de Luchtfoto 1979-1990.

De luchtfoto van 2013-2015 toont dat het plangebied bebost is. Rondom het plangebied zijn drie wegen gelegen, waarvan ten zuidwesten de Oelegemsesteenweg te situeren is. Verder is er weinig tot geen verschil te zien binnen het plangebied. Enkel ten westen van het plangebied is een loods gelegen.

Afb. 22. Het plangebied op de Luchtfoto 2013-2015.

1.2.4 Potentieel tot kennisvermeerdering, verwachting en conclusie

De voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *“Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?”* kan als volgt worden beantwoord:

Het plangebied is gelegen in dekzandgebied en ten zuidoosten van fluviale afzettingen afkomstig van een beek. De bodemkaart toont dat het plangebied opgedeeld kan worden door een droge zandbodem met dikke humus A horizont en een matig natte zandbodem met duidelijke ijzer of humus B horizont. Momenteel is het plangebied volledig bebost. Beide bodemtypes laten deze bebossing toe. Het DTM toont eveneens sporen van de aanplanting van deze bossen.

In de omgeving van het plangebied is een CAI-melding van vuursteen daterend uit het Neolithicum. Mogelijk kan dit wijzen op de aanwezigheid van archeologische resten in de omgeving alsook binnen het plangebied. Er zijn geen archeologische onderzoeken gebeurd in de omgeving van het plangebied waardoor het niet mogelijk is een goed beeld van de archeologische verwachting van dit gebied te vormen. Er kan wel gesteld worden dat het plangebied een matig gunstige locatie heeft voor archeologische resten. Het plangebied is gelegen dichtbij water alsook op een middelhoge locatie.

Op historische kaarten is te zien dat het plangebied vanaf de Ferrariskaart bebost is en aan de Oelegemsteenweg gelegen is. Vanaf de 18de eeuw werden grote gebieden bebost in Schilde met naaldbomen door de adellijke families. Vanaf de 19de eeuw vond er een nieuwe ontwikkeling plaats. Tijdens deze periode was er een groeiende aanplant van naalddhout. In het begin van de 20ste eeuw won deze kunstmatige bebossing nog aan belang om de Limburgse mijnen van hout te voorzien. Dit had als gevolg dat de groeiende mogelijkheden van kunstmeststoffen (ca.1930) de grootschaligheid van de landbouw toenam en de laatste stukken heide ontgonnen werden tot voornamelijk weiland.

De beantwoording van de overige onderzoeksvraag is als volgt:

- *Worden mogelijk archeologische resten bedreigd door de geplande werkzaamheden?*

Binnen het plangebied worden twee nieuwe kavels gepland van 2280m² en 2495m². Per kavel wordt een bouwzone voorzien van maximaal 400m². Bijgebouwen zijn niet toegelaten. Een inrit per kavel is toegelaten. Verder is er een maximale zone van 4m rondom de bouwzone waarin mogelijk een kapvergunning onder voorwaarde kan bekomen worden. Wanneer dit allemaal bekeken wordt, mag een maximale zone van 1568m² over het gehele plangebied ontbost en bebouwd worden. Hier is de oppervlakte van de inrit niet bij gerekend.

Momenteel is het plangebied volledig bebost. In het westen bevindt zich de Oelegemsteenweg. Ook in het noorden en oosten is het plangebied gelegen aan een weg. Rondom het plangebied zijn meerdere alleenstaande huizen gelegen.

Op basis van de opgelegde reglementering van de gemeente kan enkel de bouwzone en de omliggende 4m brede strook, opgenomen als zone voor vervolgonderzoek. In deze zone mag namelijk enkel ontbost worden waardoor rondom deze zone geen verdere ingreep mag en kan plaatsvinden. Deze zone zal met zekerheid niet geheel volgebouwd worden. De bouwzone beperkt zich tot maximaal 400m² per kavel. De mogelijkheid bestaat echter dat ook deze oppervlakte maar voor een beperkter gedeelte wordt volgebouwd. Verder zullen de twee woonsten op een afstand van circa 20m gelegen zijn. Dit zal voor een eerder fragmentarisch karakter van de mogelijke aangetroffen archeologische resten zorgen. Om deze reden zal er eerder een beperkte kenniswinst opleveren. Verder zou vervolgonderzoek bijvoorbeeld in de vorm van een proefsleuvenonderzoek, praktisch moeilijk uit te voeren zijn door de aanwezigheid van de bomen en de onwetendheid van de hoeveelheid en de plaats van de te rooien bomen. De te rooien bomen zullen namelijk pas aangegeven worden bij de stedenbouwkundige vergunning.

Uit de bureaustudie vloeit voort dat niet met zekerheid vastgesteld kan worden of er binnen het plangebied al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. De geplande nieuwbouw vormt echter slechts in beperkte mate een bedreiging voor een potentieel archeologisch niveau, dit vanwege de beperkingen die de gemeente stelt aan de fysieke omvang van de nieuwbouw. Door de beperkte omvang van de bodemingrepen en de versnipperde ligging ervan zal eventuele kenniswinst bij archeologisch onderzoek zeer beperkt zijn. Op basis van een kosten – baten afweging wordt dan ook geadviseerd om geen vervolgonderzoek uit te voeren.

1.2.5 Samenvatting

Het plangebied is gelegen in dekzandgebied en ten zuidoosten van fluviatiele afzettingen afkomstig van een beek. De bodemkaart toont dat het plangebied opgedeeld kan worden door een droge zandbodem met dikke humus A horizont en een matig natte zandbodem met duidelijke ijzer of humus B horizont. Momenteel is het plangebied volledig bebost. Beide bodemtypes laten deze bebossing toe. Het DTM toont eveneens sporen van de aanplanting van deze bossen.

In de omgeving van het plangebied is een CAI-melding van vuursteen daterend uit het Neolithicum. Mogelijk kan dit wijzen op de aanwezigheid van archeologische resten in de omgeving alsook binnen het plangebied. Er kan wel gesteld worden dat het plangebied een matig gunstige locatie heeft voor archeologische resten. Het plangebied is gelegen dichtbij water alsook op een middelhoge locatie. Op historische kaarten is te zien dat het plangebied vanaf de Ferrariskaart bebost is en aan de Oelegemsteenweg gelegen is.

Binnen het plangebied worden twee nieuwe kavels gepland van 2280m² en 2495m². Per kavel wordt een bouwzone voorzien van maximaal 400m². Bijgebouwen zijn niet toegelaten.

Uit de bureaustudie vloeit voort dat niet met zekerheid vastgesteld kan worden of er binnen het plangebied al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. De geplande nieuwbouw vormt echter slechts in beperkte mate een bedreiging voor een potentieel archeologisch niveau, dit vanwege de beperkingen die de gemeente stelt aan de fysieke omvang van de nieuwbouw. Door de beperkte omvang van de bodemingrepen en de versnipperde ligging ervan zal eventuele kenniswinst bij archeologisch onderzoek

zeer beperkt zijn. Op basis van een kosten – baten afweging wordt dan ook geadviseerd om geen vervolgonderzoek uit te voeren.

Literatuur

- Agentschap Onroerend Erfgoed, 2016: Code van Goede Praktijk voor de uitvoering en rapportage over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 2,0.
- Ervynck, A., S. Debruyne, R. Ribbens, 2015: *Assessment; Een handleiding voor de archeoloog*. Onroerend Erfgoed, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed.
- Ferraris, J., 1771-1778: *Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsendom Luik*.
- Fricx, E., 1712: *Carte de Pays-Bas*.
- Goelaerts, S. & K. Beertenn, 2006: *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 16 Lier*. Vlaamse overheid Dienst Natuurlijke Rijkdommen.
- Jacobs, P., M. de Ceuleraire, E. Stevens & M. Verschuren, 1993: Philosophy and methodology of the new geological map of the Tertiary formations, Northwest Flanders, Belgium. *Bull Soc belge Géol* 102,
- Kadaster, 1850-1864: *Topografische Militaire Kaart, kaartblad 56*. Nationaal Archief,
- Onbekend, 1840-1850: *Atlas der buurtwegen*.
- Schiltz, M., N. Vandenberghe & F. Gullentops, 1993: *Toelichting bij de Geologische kaart van België Vlaams Gewest. Kaartblad 16 Lier. Schaal 1:50.000*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Bestuur Natuurlijke Rijkdommen en Energie.
- Vandermaelen, F. , 1846-1854: *Cartes topographiques de la Belgique*.

Geraadpleegde websites

- <http://nl.wikipedia.org/wiki/Ferrariskaarten>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html>
- <http://www.cartesius.be>
- <https://id.erfgoed.net>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.
- Afb. 2. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein.
- Afb. 3. Foto 2 gemaakt ten zuidoosten van het plangebied.
- Afb. 4. Foto 5 genomen ten noordwesten van het plangebied.
- Afb. 5. Foto 11 genomen ten noorden van het plangebied.
- Afb. 6. De bestaande situatie van het plangebied.
- Afb. 7. Overzicht van de geplande werken.
- Afb. 8. Plan met aanduiding van de maximale ontbossingsoppervlakte.
- Afb. 9. Locatiekaart van het plangebied op de Tertiaire kaart.
- Afb. 10. Locatiekaart van het plangebied op de Quartairgeologische kaart.
- Afb. 11. Het plangebied op de bodemkaart.
- Afb. 12. Het plangebied op het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen (DTM), inclusief profiel hoogteverloop.
- Afb. 13. Het plangebied op het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen (DTM).
- Afb. 14. Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.
- Afb. 15. Het plangebied op de Ferraris kaart.
- Afb. 16. Het plangebied op de Atlas der Buurtwegen.
- Afb. 17. Het plangebied op de Vandermaelenkaarten.
- Afb. 18. Het plangebied op de Topografische kaart van 1873.
- Afb. 19. Het plangebied op de Topografische kaart van 1939.
- Afb. 20. Het plangebied op de Luchtfoto 1971.
- Afb. 21. Het plangebied op de Luchtfoto 1979-1990.
- Afb. 22. Het plangebied op de Luchtfoto 2013-2015.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Bijlage 1 Plannenlijst

Projectcode	2017K6
Onderwerp	Plannenlijst
Plannummer	1
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatiekaart van het plangebied.
Aanmaakschaal	1/50
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30-10-2017
Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein.
Aanmaakschaal	1/20
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30-10-2017
Plannummer	6
Type plan	Overzichtskaart
Onderwerp plan	De bestaande situatie van het plangebied.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30-10-2017
Plannummer	7
Type plan	Overzichtskaart
Onderwerp plan	Overzicht van de geplande werken.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30-10-2017
Plannummer	8
Type plan	Overzichtskaart
Onderwerp plan	Plan met aanduiding van de maximale ontbossingsoppervlakte.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31-10-2017
Plannummer	9
Type plan	Tertiaire kaart
Onderwerp plan	Locatiekaart van het plangebied op de Tertiaire kaart.
Aanmaakschaal	1/50
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30-10-2017
Plannummer	10
Type plan	Quartaargeologische kaart
Onderwerp plan	Locatiekaart van het plangebied op de Quartaargeologische kaart.

Aanmaakschaal	1/50
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30-10-2017
Plannummer	11
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de bodemkaart.
Aanmaakschaal	1/20
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30-10-2017
Plannummer	12
Type plan	Digitaal Terreinmodel Vlaanderen
Onderwerp plan	Het plangebied op het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen (DTM), inclusief profiel hoogteverloop.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30-10-2017
Plannummer	13
Type plan	Digitaal Terreinmodel Vlaanderen
Onderwerp plan	Het plangebied op het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen (DTM).
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30-10-2017
Plannummer	14
Type plan	CAI
Onderwerp plan	Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.
Aanmaakschaal	1/100
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	27-10-2017
Plannummer	15
Type plan	Ferraris kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Ferraris kaart.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	30-10-2017
Plannummer	16
Type plan	Atlas der Buurtwegen
Onderwerp plan	Het plangebied op de Atlas der Buurtwegen.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	30-10-2017
Plannummer	17
Type plan	Vandermaelenkaarten
Onderwerp plan	Het plangebied op de Vandermaelenkaarten.
Aanmaakschaal	Onbekend

Aanmaakwijze	Analoog
Datum	30-10-2017
Plannummer	18
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Topografische kaart van 1873.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	2-11-2017
Plannummer	19
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Topografische kaart van 1939.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	2-11-2017

Bijlage 2 Fotolijst

Projectcode	2017K6
Onderwerp	Fotolijst
ID	4
Type	Foto
Onderwerp	Foto 2 gemaakt ten zuidoosten van het plangebied.
ID	5
Type	Foto
Onderwerp	Foto 5 genomen ten noordwesten van het plangebied.
ID	6
Type	Foto
Onderwerp	Foto 11 genomen ten noorden van het plangebied.
ID	20
Type	Luchtfoto
Onderwerp	Het plangebied op de Luchtfoto 1971.
ID	21
Type	Luchtfoto
Onderwerp	Het plangebied op de Luchtfoto 1979-1990.
ID	22
Type	Luchtfoto
Onderwerp	Het plangebied op de Luchtfoto 2013-2015.